

A. Bliujienė (Trakai)

ALINKOS-RAISTINĖS (TRAKŲ RAJ.) PILKAPIAI

1. 1982 m. TIM pradėjo tirti Alinkos (Raistinės) pilkapyną (Trakų raj., Ausieniškių apyl.), esantį už 2 km į R nuo Elektrėnų gyvenvietės, kelio Elektrėnai-Abromiškės dešinėje ant Elektrėnų narių kranto. Pilkapyne rasti 23 sampilai ar jų žvėms. Paminklą į R ir V dalį skiria pieva. Rytinėje pilkapyne dalyje yra 14 sampilų, o vakarinėje - 9. Ištirti 6 pilkapiai: II, III, IV, V esantys rytinėje ir XVI, XVII - vakarinėje pilkapyne dalyje.

2. Pilkapiai pilti iš smėlio, yra 5-8 m skersmens ir 0,5-1,3 m aukščio, ant buvusio žemės paviršiaus, jo nelyginant. Sampiluose gausu angliukų, o taip pat rasta apdirbtų litnago skelčių bei lipdytų ir žiesių puodų šukių. Pagrindą dengė 8-15 cm storio degėsių sluoksnelis. Pilkapiuose rasta po 1 kapą.

3. Pilkapiuose II, IV, V 2,70x1,70 m dydžio ir 0,6-0,65 m gylio duobėse po sampilu buvo palaidota po žirgą. Žirgus stengtasi paguldyti kuo natūralesnėje padėtyje, galvomis į vakarus. Pilkapyje III kapo nerasta, tačiau jo centre į pagrindą įkastoje duobėje buvo priberta angliukų ir geležinis pjautuvas. Pilkapio XVII centre, duobėje po sampilu rastas sudeginto žirgo kapas su apdegusiais trinariais žąslais didelėmis apskritomis grandimis. Prie visų kapų rastos duobutės, pripildytos degėsių.

4. Įkapių buvo nedaug: 4 žąslai (vieni jų dvinariai su tiesiais įkartėlėmis ornamentuotais laužtukais), 3 pjautuvai staigiai išlenkta geležte, kai kurie su dantukais, masyvi keturkampė geležinė sagtis, geležinis cilindro formos su

ąsa skambalas ir geležinis pailgas kamany aparalėlis. Pilkapiai būdingi rytų Lietuvai ir datuojami IX-XII a.

E. Svetikas (Alytus)

DIDŽIASALIO (LAZDIJŲ RAJ.) KAPINYNAS

1. 4 km į PR nuo Leipalingio, sąsmaukoje tarp Baltojo ir Juodojo Bilso ežerų buvo kalva vadinama Bilsakalniu. 1982 m. pavasarį tiesiant tarpkaiminį kelią Didžiašalis-Vilkanastrai, buldozeriu buvo nustumta apie 1/3 kalvos dalis ir aptikta žmonių kaulų.

2. AKM ištyrė likusią kalvos dalį - 245 m². Rasta 10 kapų - 4 vyrų, 1 moters, 3 vaikų-paauglių ir 2 nenustatytų (kapai Nr. 1, 2, 9 sudaryti.).

3. Visi mirusieji laidoti skobtiniuose karsuose, aukštelninki, ištiestomis kojomis. Rankos padėtos ant dubens, ištiestos palei šonus, arba viena ranka sulenkta ir padėta ant dubens arba juosmens srityje, antra ištiesta palei šoną. Visi kapai orientuoti galva V kryptimi.

4. Nr. 2, 6, 8, 10 buvo vyrų kapai. Dažniausios įkapės - peilis ir diržas. Peiliai rasti prie dešiniojo dubenkaulio, žemiau dubens, lygiagrečiai su šlaunikauliu, kairėje galvos pusėje, virš kairiojo peties. Be to, kape Nr. 6 rastos dvi sagtys: viena - žalvarinė sagtis dešinėje juosmens pusėje, antra - geležinė sagtis žemiau kairiojo dubenkaulio. Kape Nr. 10 aptikta tik geležinė sagtis šalia kairiosios rankos dilbio.

5. Kapinyne rastas tik vienas moters kapas Nr. 1, kuriame aptikti 2 žalvariniai žiediniai ant-

smilkiniai, ant kurių užmauta po du žiedelius.

6. Vaikų-paauglių kapai buvo Nr. 3, 4, 5. Kape Nr. 3 kairėje juosmens pusėje rasta geležinė sagtis, o po apatiniu žandikauliu neaiškios paskirties žalvarinė plokštelė. Kape Nr. 5 krūtinės srityje rasta sidabrinė moneta, kurios vienoje pusėje vytiš, kitoje - stulpų vartai. Nenustatytos lyties kape Nr. 7 ant kairiosios kijos šlaunikaulio pradžios rasta geležinė sagtis, kiek žemiau odinis kapšelis (piniginė?), kurio viduje buvo dvi monetos ir švininė plokštelė. Viena iš jų Aleksandro Jogailaičio sidabrinis denaras. Prie kairiojo šlaunikaulio aptiktas ir peilis su medinėmis kriaunomis. Suardytame kape Nr. 9 išsimėtę įvairiose vietose radiniai: akmeninis verpstelis, žalvarinė sagtelė, odinis kapšelis, kurio viduje buvo įdėta žalvarinė pasaginė gyvuliniais galais segė. Gera išlikusi sidabrinė moneta rasta ne kapšelyje.

7. Kapinynas datuotinas XV a. - XVI a. pradžia. Tyrinėjimų medžiaga rodo, kad vadinamoji Užnemunė XV a. buvo apgyventa ir kad jos gyventojai laikėsi panašių laidojimo papročių, kaip ir to meto LDK gyventojai.

K. Mikaila, G. Vaitkevičius (Vilnius)

KAI KURIE VILNIAUS XVI-XVII a. RAUDONO MOLIO PLONASIENĖS KERAMIKOS TYRIMAI

1. Kaip rodo archeologinė medžiaga, XVI-XVII a. Vilniuje paplito plonasieniai be stambia-grūdžių priemaišų raudono molio indai, tuo metu sudarydami gausiausią buitinės keramikos grupę. Pvz., obj. Trakų g. Nr. 3/2 XVII a. sluoksnyje jie sudarė 61,1% visos buitinės keramikos.

Plonasienė keramika vadinami indai, kurių sienelių storis pilvelio ir petelių srityje iki 5 mm, smulkesniuose induose (iki 1,5 l talpos) - iki 4 mm. Tačiau parametrai tolesnėje tyrimų eigoje bus tikslinami.

2. Atlikta 6 plonasienių įvairaus atspalvio raudono molio puodų žukių cheminė analizė (duomenys lentelėje): žr. lent.

3. Tyrimais nustatyta:

a) Tirtų keraminių pavyzdžių cheminė sudėtis atitinka vietinių kvarterinių molio cheminę sudėtį;

b) Iš bandinių nr. 1, 2, 3, 5 CaO kiekio galima spręsti, jog pastariesiems žaliava buvo kasama iš po dirvožeminio sluoksnio, t.y. nuo 30-40 cm iki 60-70 cm gylio. Šiame gylyje molis, humusininių rūgščių ir paviršinio vandens plaukamas, būna natūraliai nukarbonatintas. Mažai karbonatinga molio žaliava įgalina puodžius geriau išdegti gaminius. Sumažėjus kalcio ir ragnio oksidų kiekiui geležinguose moluose (mūsiškiai moliai geležingi), gaunamas raudonesnis keraminis gaminys;

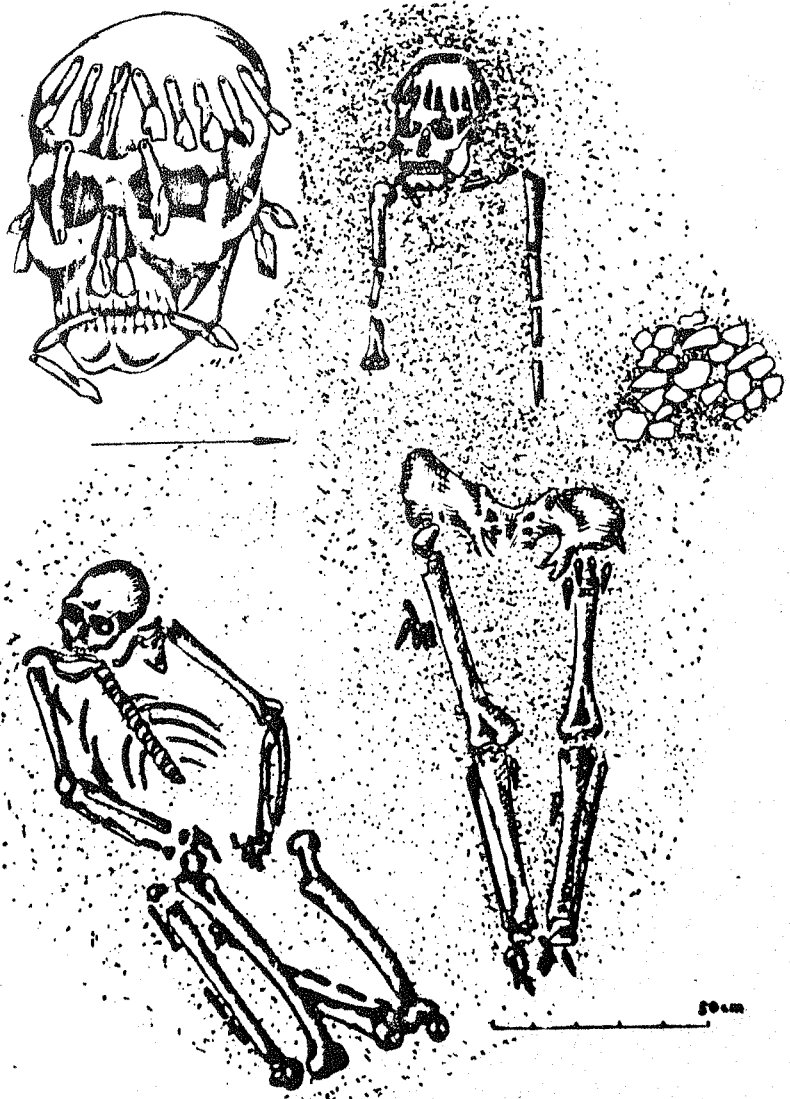
c) Visuose bandiniuose užfiksuotas padidėjęs K_2O kiekis. Tai rodytų, jog molis buvo liešinamas smėliu, kuriame buvo lauko špatų. Be to, tai liudija ir padidėjęs SiO_2 kiekis, nebūdingas natūraliam molui. Gaunamoji molio žaliava būdavo pakankamai plasiška ir leisdavo puodžiams gaminti įvairių formų ir dydžių palyginti lengvus, plonomis sienelėmis indus;

d) CaO ir MgO santykis keraminių žukių bandiniuose 1, 2 ir iš dalies 3 įgalina kelti hipotezę, jog šių gaminių žaliava būdavo atplaunama Vokietijoje tuo metu jau buvo plačiai naudojamas stambesnių dalelių atplovimas iš molio. Apie šios technologijos naudojimą Lietuvoje iki šiol žinių neturime.

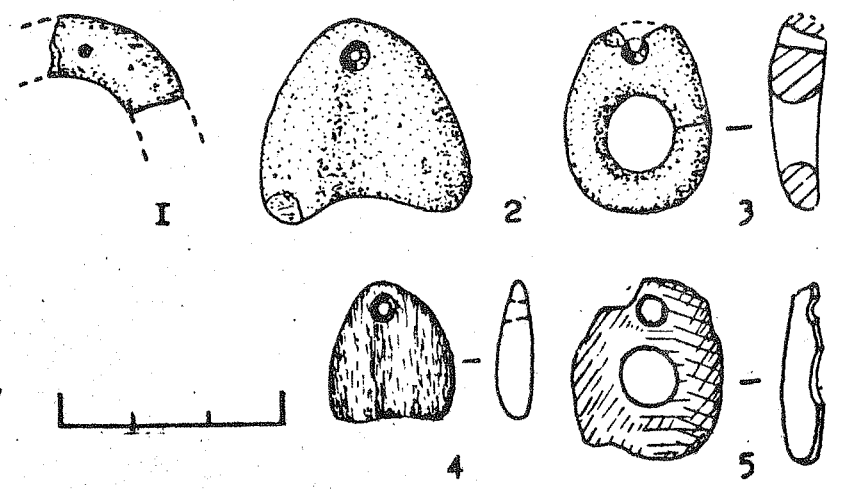
Sutrupinimai

- AKM - Alytaus kraštyros muziejus
- JEM - Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
- KKM - Kretingos kraštyros muziejus
- KVIM - Kauno valstybinis istorijos muziejus
- LDM - Lietuvos TSR dailės muziejus
- KMN - Nacionalinis muziejus (Krokuva)
- WMN - Nacionalinis muziejus (Varšuva)
- PKI - Paninklų konservavimo institutas
- ŠAM - Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
- TIM - Trakų istorijos muziejus
- TKM - Telšių kraštyros muziejus
- UKM - Utenos kraštyros muziejus
- VČDM - Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
- VE - Valstybinis Ermitažas
- PMUM - Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

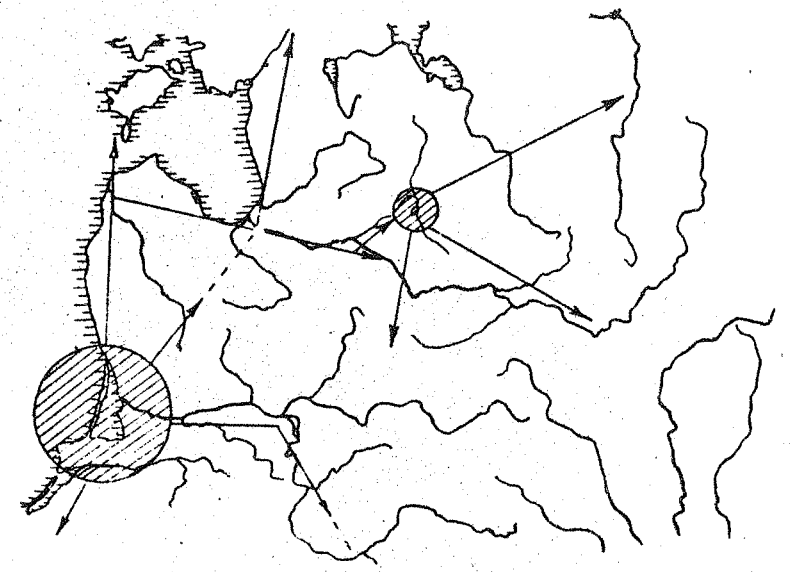
ILIUSTRACIJOS

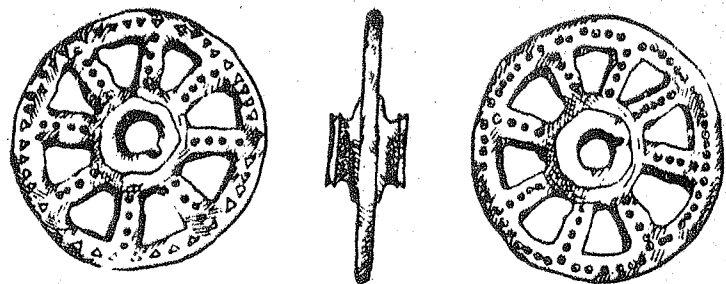
1 pav.

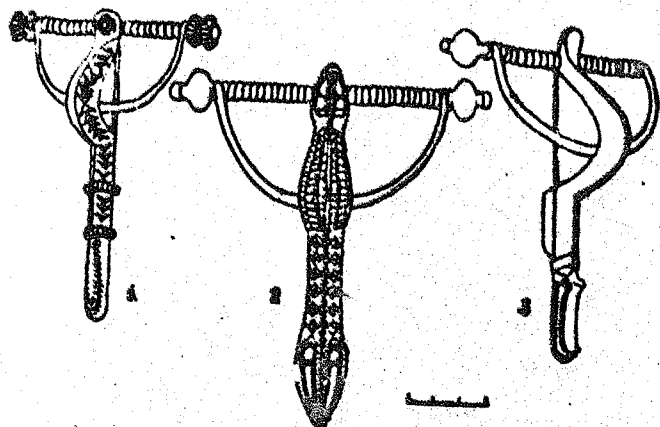
2 pav.

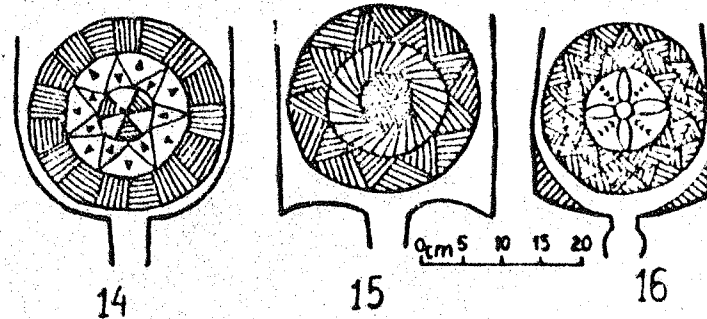
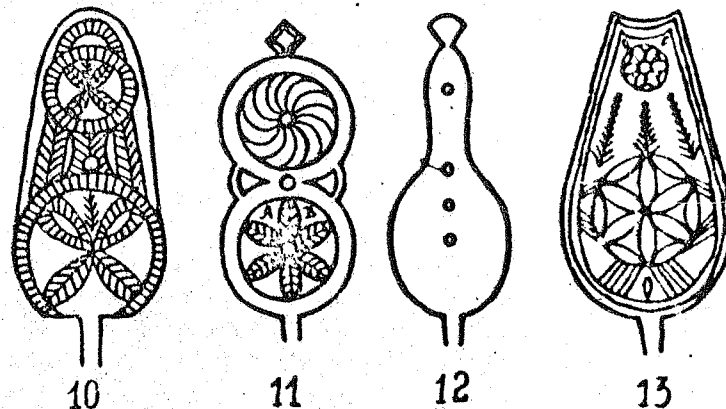
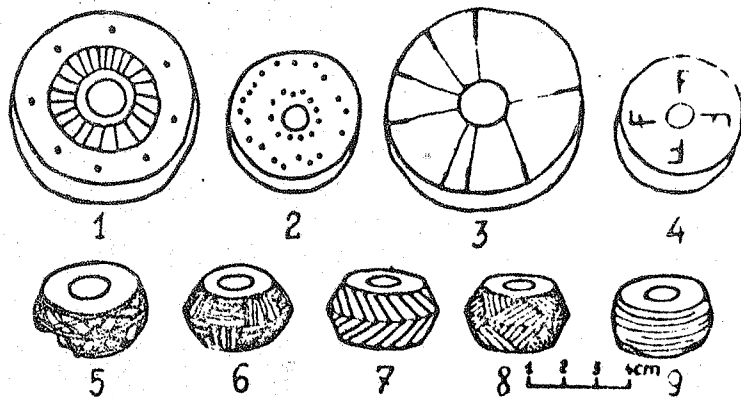
3 pav.

4 pav.

5 pav.

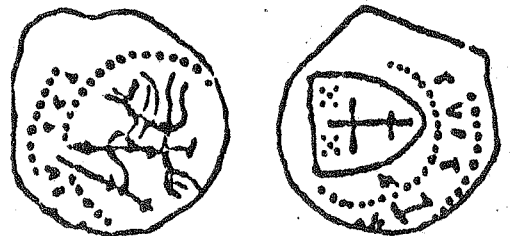

6 pav.

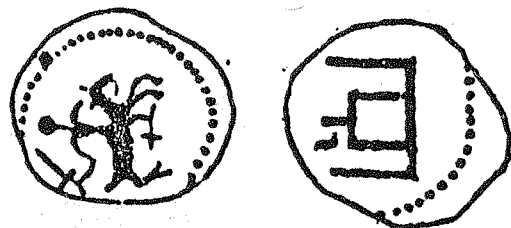

LOBIAI SU PRAHOS GRAŠIAIS
LIETUVOS TSR TERITORIJOJE

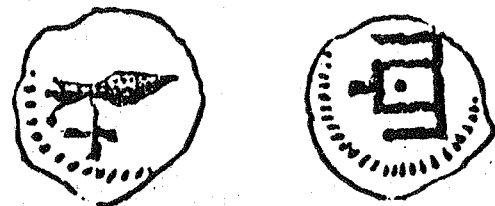
7 pav.

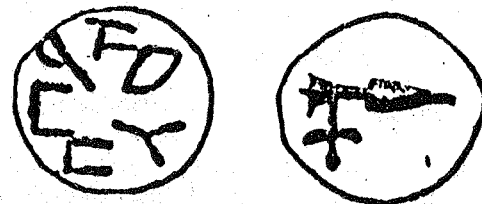
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinkystė	
B. Lukošiuotė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai į Rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugniais dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Ришкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Мурчикайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткявичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Хв.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai